

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра підприємництва і права

ЗАТВЕРДЖЕНО КАФЕДРОЮ
 Завідувач кафедри
Алла СВИТЛИЧНА
(протокол «01» вересня 2025 р. № 1)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(вибіркова фахова навчальна дисципліна)

Прецедентна практика Європейського суду з прав людини

освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма «Право»

спеціальність D8 Право

галузь знань D Бізнес, адміністрування та право

рівень вищої освіти другий (магістерський)

Навчально-науковий інститут економіки, управління, права та інформаційних технологій

Робоча програма навчальної дисципліни «Прецедентна практика Європейського суду з прав людини» для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Право», спеціальності D8 Право.

Мова викладання державна.

Розробник:

Коломієць П.В., професор кафедри підприємництва і права, д.ю.н., доцент

«01» вересня 2025 року

Павло КОЛОМІЄЦЬ

(підпис)

Погоджено гарантом освітньої програми «Право»

«01» вересня 2025 року

Олександр КАЛЬЯН

(підпис)

Схвалено радою з якості вищої освіти спеціальності «Право»

протокол від «01» вересня 2025 року № 1

Голова ради з якості вищої освіти спеціальності

Олександр КАЛЬЯН

(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма здобуття освіти	Заочна форма здобуття освіти
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів	4	
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	вибіркова	
Рік навчання (шифр курсу)	2 (ЗС(ННІ)_мд_2024)	2 (ЗС(ННІ)_мз_2024)
Семестр	3	3
Лекції (годин)	16	10
Практичні (годин)	24	10
Самостійна робота (годин)	80	100
в т.ч. індивідуальні завдання	-	27
Форма семестрового контролю	залік	

2. Мета вивчення навчальної дисципліни:

Формування у здобувачів вищої освіти системи поглядів та спеціальних знань в сфері прецедентної практики Європейського суду з прав людини, набуття практичних навичок щодо тлумачення та застосування рішень Європейського суду з прав людини у вітчизняній правозастосовній практиці.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Правове регулювання міжнародних відносин: публічний та приватний аспекти», яка вивчалася раніше.

4. Компетентності:

Загальні:

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
- ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 9. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Фахові

СК 1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

СК 2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК 3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК 4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК 6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

СК 9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.

5. Програмні результати навчання:

ПРН 10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

ПРН 12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

Співвідношення програмних результатів навчання із очікуваними результатами навчання

Програмний результат навчання (визначений освітньою програмою)	Очікувані результати навчання навчальної дисципліни
ПРН 10.	<p>Здатність комплексно аналізувати взаємодію міжнародного права, механізмів захисту прав людини та правової системи України з урахуванням сучасних правових доктрин і принципів.</p> <p>Розуміння правової природи Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та ролі практики Європейського суду з прав людини у системі джерел права й формуванні європейських стандартів прав людини.</p> <p>Уміння тлумачити та критично оцінювати практику ЄСПЛ, визначати правові позиції Суду і тенденції їх розвитку.</p> <p>Здатність застосовувати положення Конвенції та практику ЄСПЛ під час аналізу конкретних справ із дотриманням принципів пропорційності, правової визначеності та верховенства права.</p> <p>Уміння оцінювати відповідність національного законодавства і практики України міжнародним стандартам прав людини та використовувати рішення ЄСПЛ як інструмент професійної аргументації й наукового аналізу.</p> <p>Здатність виявляти системні проблеми національної правової системи крізь призму практики ЄСПЛ та обґрунтовувати шляхи імплементації міжнародних стандартів у національне право.</p>
ПРН 12.	<p>Здобувач вищої освіти знає та розуміє основні інститути, принципи й механізми захисту прав людини, закріплені в Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та розвинуті у практиці Європейського суду з прав людини, у контексті європейських правових традицій.</p> <p>Розуміє спільні та відмінні риси підходів до захисту прав і свобод людини у правовій системі України, державах – членах Ради Європи та Європейського Союзу, а також їх доктринальні та ціннісні засади.</p> <p>Здатний здійснювати порівняльно-правовий аналіз національного законодавства і судової практики України у співвідношенні з практикою Європейського суду з прав людини та європейськими стандартами, критично оцінювати правові позиції Суду й визначати їх вплив на розвиток правових інститутів.</p> <p>Уміє застосовувати результати такого аналізу для формулювання обґрунтованих правових висновків, визначення напрямів гармонізації національного законодавства з правом Ради Європи та Європейського Союзу, а також виявлення проблем імплементації європейських стандартів і обґрунтування шляхів їх подолання.</p> <p>Володіє навичками використання порівняльно-правового підходу у професійній юридичній діяльності, наукових дослідженнях і правотворчій практиці.</p>

6. Методи навчання і викладання:

Словесні методи (лекція, бесіда); наочні методи (моделювання професійних ситуацій, презентації, ілюстрування); практичні методи (виконання ситуаційних завдань, аналіз наукових джерел та судової практики, конспектування), методи самостійної роботи (виконання вдома завдань самостійної роботи), методи формування пізнавальних інтересів (створення ситуації інтересу, ситуації новизни навчального матеріалу, метод використання життєвого досвіду, навчальні дискусії для вирішення проблемної ситуації), інтерактивні методи (кейс-метод; дискусії, диспути, мозковий штурм, інтерактивної взаємодії).

7. Програма навчальної дисципліни :

Тема 1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) 1950 р.: загальна характеристика.

Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р.: принципи тлумачення та особливості застосування в національному правопорядку. Протоколи до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Перелік прав і свобод, закріплених Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод та додатковими протоколами. Ратифікація Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, її денонсація та застереження. Обов'язки держави-учасниць.

Тема 2. Структура, функції та повноваження Європейського суду з прав людини.

Діяльність статутних органів Ради Європи в ділянці захисту прав людини. Структура Європейського суду із прав людини: комітети, палати, Велика палата. Секретаріат і доповідачі. Порядок обрання суддів. Процедура обрання кандидатів на посаду судді Європейського суду з прав людини в Україні. Функції та повноваження Європейського суду з прав людини.

Тема 3. Підстави та порядок звернення до Європейського суду з прав людини. Правила заповнення формуляру заяви до Європейського суду з прав людини.

Європейський суд із прав людини: юрисдикція та процедура звернення. Підстави та порядок звернення до Європейського суду з прав людини. Категорії заяв, які можуть бути подані до Європейського суду з прав людини. Суб'єкти звернення до Європейського суду з прав людини. Правила заповнення формуляру заяви до Європейського суду з прав людини: мова, дані про заявника та представника заявника, предмет заяви, опис фактів, відповідність критеріям прийнятності. Інформація про розгляд скарг в інших міжнародних установах. Список супровідних документів.

Тема 4. Процедура розгляду справ Європейським судом з прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини.

Регулювання процедури розгляду справ у Європейському суді з прав людини. Принципи змагальності та відкритості. Окремі стадії розгляду справ у Європейському суді з прав людини: порушення справи; провадження з питання прийнятності скарги; провадження після прийняття скарги; слухання (розгляд справи по суті); прийняття рішення. Види рішень Європейського суду з прав людини. Поняття та характеристика пілотного рішення.

Тема 5. Роль і значення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., практики Європейського суду з прав людини та інших міжнародних механізмів захисту прав людини для правової системи України.

Значення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. для правової системи України. Виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» 2006 р. Виплата відшкодування. Додаткові заходи індивідуального характеру. Заходи загального характеру. Практика посилення Конституційного Суду України при формулюванні своїх правових позицій на практику Європейського суду з прав людини. Застосування практики Європейського суду з прав людини судами загальної юрисдикції.

Тема 6. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини стосовно права на життя, заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання.

Обсяг та складові права на життя. Заборона смертної кари. Умисне позбавлення життя, евтаназія. Аборти та право на життя. Зобов'язання держави щодо права на життя. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на життя (справа Макканн та інші проти Сполученого Королівства 1995 р.). Обсяг та складові заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання. Зобов'язання держави щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання. Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання (справа «Сьорінг проти Сполученого Королівства» 1989 р., «Томазі проти Франції» 1992 р.).

Тема 7. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини стосовно права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції.

«Право на приватність»: право на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції. Обсяг та складові права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції. Захист права на приватне життя осіб, хворих на тяжкі та невиліковні хвороби. Зобов'язання держави щодо права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції (справа «Класс та інші проти Німеччини» 1978 р., «Даджен проти Сполученого Королівства» 1981 р. та ін.).

Тема 8. Свобода думки, совісті та релігії, свобода вираження поглядів: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.

Обсяг та складові права на свободу думки, совісті та релігії. Термін «вираження поглядів», за ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Свобода преси. Свобода вираження поглядів та державна таємниця. Зобов'язання держави щодо права на свободу думки, совісті та релігії. Обмеження свободи думки, совісті і віросповідання. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу думки, совісті та релігії (справа «Коккінакіс проти Греції» 1993 р. та ін.). Законодавство України про свободу думки, совісті і віросповідання. Свобода вираження поглядів. Обсяг та складові права на свободу вираження поглядів. Зобов'язання держави щодо права на свободу вираження поглядів. Обмеження свободи вираження поглядів. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу вираження поглядів (справа «Лінгенс проти Австрії» 1986 р. та ін.).

Тема 9. Свобода зібрань та об'єднання: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.

Обсяг та складові права на свободу зібрань та об'єднання. Поняття мирних зібрань. Погляди, які висловлюються під час проведення зібрань. Допустимість контрзібрань (контрдемонстрацій). Зобов'язання держави щодо права на свободу зібрань та об'єднання. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу зібрань та об'єднання (справа «Веренцов проти України» 2013 р. та ін.). Трискладовий тест обґрунтованості втручання у право на свободу мирних зібрань: втручання, яке передбачене законом; втручання, що переслідувало одну чи кілька легітимних цілей; необхідність втручання в демократичному суспільстві.

Тема 10. Право на власність: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.

Обсяг та складові права на власність. Зобов'язання держави щодо права на власність. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на власність (справа «Луїзиду проти Туреччини» 1996 р., «Щокін проти України» 2010 р. та ін.). Захист володіння своїм майном у практиці Європейського суду з прав людини.

Тема 11. Зміст «права на справедливий суд» та на «дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту» у практиці Європейського суду з прав людини.

Обсяг та складові права на справедливий суд та на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту. Зобов'язання держави щодо права на справедливий суд та на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту. Стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: незалежний і безсторонній суд, встановлений законом, розумні строки, публічність проголошення судового рішення (ч. 1); презумпція невинуватості (ч. 2); процедурні гарантії (ч. 3). Практика Європейського суду з прав людини щодо права на справедливий суд та на дієвий (ефективний засіб юридичного захисту (справа «Олександр Волков» проти України 2013 р., справа «Бурмич та інші проти України» 2017 р. та ін.).

Тема 12. Заборона дискримінації: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.

Обсяг та складові заборони дискримінації. Дискримінація та її види. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 р. Зобов'язання держави щодо заборони дискримінації. Практичне застосування норми про заборону дискримінації за Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод. Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони дискримінації (справа «Маркс проти Бельгії» 1979 р., справа «Опуз проти Туреччини» 2009 р., та ін.).

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с.р.		л	п.	с.р.
Тема 1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) 1950 р.: загальна характеристика	10	2	2	6	10	2	-	8
Тема 2. Структура, функції та повноваження Європейського суду з прав людини.	10	2	2	6	10	-	-	10
Тема 3. Підстави та порядок звернення до Європейського суду з прав людини. Правила заповнення формуляру заяви до Європейського суду з прав людини.	10	2	2	6	12	2	2	8
Тема 4. Процедура розгляду справ Європейським судом з прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини.	10	-	2	8	10	-	2	8
Тема 5. Роль і значення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., практики Європейського суду з прав людини та інших міжнародних механізмів захисту прав людини для правової системи України	10	2	2	6	10	-	-	10
Тема 6. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини стосовно права на життя, заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження чи покарання.	8	-	2	6	12	2	2	8
Тема 7. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини стосовно права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції.	12	2	2	8	8	-	-	8
Тема 8. Свобода думки, совісті та релігії, свобода вираження поглядів: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	8	-	2	6	10	-	2	8
Тема 9. Свобода зібрань та об'єднання: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	12	2	2	8	10	2	-	8
Тема 10. Право на власність: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	8	-	2	6	8	-	-	8
Тема 11. Зміст «права на справедливий суд» та на «дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту» у практиці Європейського суду з прав людини.	10	2	2	6	10	2	-	8
Тема 12. Заборона дискримінації: прецедентна практика Європейського суду з прав людини	12	2	2	8	10	-	2	8
у т. ч. індивідуальні завдання	-	-	-	-	-	-	-	27
Усього годин	120	16	24	80	120	10	10	100

8. Теми практичних занять

денна форма здобуття освіти

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) 1950 р.: загальна характеристика	2
2	Тема 2. Структура, функції та повноваження Європейського суду з прав людини.	2
3	Тема 3. Підстави та порядок звернення до Європейського суду з прав людини. Правила заповнення формуляру заяви до Європейського суду з прав людини.	2
4	Тема 4. Процедура розгляду справ Європейським судом з прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини.	2
5	Тема 5. Роль і значення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., практики Європейського суду з прав людини та інших міжнародних механізмів захисту прав людини для правової системи України.	2
6	Тема 6. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини стосовно права на життя, заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання.	2
7	Тема 7. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини стосовно права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції.	2
8	Тема 8. Свобода думки, совісті та релігії, свобода вираження поглядів: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	2
9	Тема 9. Свобода зібрань та об'єднання: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	2
10	Тема 10. Право на власність: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	2
11	Тема 11. Зміст «права на справедливий суд» та на «дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту» у практиці Європейського суду з прав людини.	2
12	Тема 12. Заборона дискримінації: прецедентна практика Європейського суду з прав людини	2
	Разом	24

заочна форма здобуття освіти

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) 1950 р.: загальна характеристика	-
2	Тема 2. Структура, функції та повноваження Європейського суду з прав людини.	-
3	Тема 3. Підстави та порядок звернення до Європейського суду з прав людини. Правила заповнення формуляру заяви до Європейського суду з прав людини.	2
4	Тема 4. Процедура розгляду справ Європейським судом з прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини.	2
5	Тема 5. Роль і значення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., практики Європейського суду з прав людини та інших міжнародних механізмів захисту прав людини для правової системи України.	-
6	Тема 6. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини стосовно права на життя, заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання.	2
7	Тема 7. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини стосовно права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції.	-
8	Тема 8. Свобода думки, совісті та релігії, свобода вираження поглядів: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	2
9	Тема 9. Свобода зібрань та об'єднання: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	-
10	Тема 10. Право на власність: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	-
11	Тема 11. Зміст «права на справедливий суд» та на «дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту» у практиці Європейського суду з прав людини.	-
12	Тема 12. Заборона дискримінації: прецедентна практика Європейського суду з прав людини	2
	Разом	10

9. Теми самостійної роботи

денна форма здобуття освіти

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) 1950 р.: загальна характеристика	6
2	Тема 2. Структура, функції та повноваження Європейського суду з прав людини.	6
3	Тема 3. Підстави та порядок звернення до Європейського суду з прав людини. Правила заповнення формуляру заяви до Європейського суду з прав людини.	6
4	Тема 4. Процедура розгляду справ Європейським судом з прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини.	8
5	Тема 5. Роль і значення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., практики Європейського суду з прав людини та інших міжнародних механізмів захисту прав людини для правової системи України.	6
6	Тема 6. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини стосовно права на життя, заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання.	6
7	Тема 7. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини стосовно права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції.	8
8	Тема 8. Свобода думки, совісті та релігії, свобода вираження поглядів: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	6
9	Тема 9. Свобода зібрань та об'єднання: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	8
10	Тема 10. Право на власність: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	6
11	Тема 11. Зміст «права на справедливий суд» та на «дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту» у практиці Європейського суду з прав людини.	6
12	Тема 12. Заборона дискримінації: прецедентна практика Європейського суду з прав людини	8
	Разом	80

заочна форма здобуття освіти

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) 1950 р.: загальна характеристика	8
2	Тема 2. Структура, функції та повноваження Європейського суду з прав людини.	10
3	Тема 3. Підстави та порядок звернення до Європейського суду з прав людини. Правила заповнення формуляру заяви до Європейського суду з прав людини.	8
4	Тема 4. Процедура розгляду справ Європейським судом з прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини.	8
5	Тема 5. Роль і значення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., практики Європейського суду з прав людини та інших міжнародних механізмів захисту прав людини для правової системи України.	10
6	Тема 6. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини стосовно права на життя, заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання.	8
7	Тема 7. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини стосовно права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції.	8
8	Тема 8. Свобода думки, совісті та релігії, свобода вираження поглядів: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	8
9	Тема 9. Свобода зібрань та об'єднання: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	8
10	Тема 10. Право на власність: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	8
11	Тема 11. Зміст «права на справедливий суд» та на «дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту» у практиці Європейського суду з прав людини.	8
12	Тема 12. Заборона дискримінації: прецедентна практика Європейського суду з прав людини	8
	Разом	100

10. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота здобувача вищої освіти має сприяти закріпленню теоретичного матеріалу та практичних навичок. Цей вид роботи реалізується шляхом самостійного виконання здобувачем вищої освіти індивідуального завдання в аудиторний і позааудиторний час: контрольної роботи для здобувачів заочної форми здобуття освіти.

11. Оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Форми контролю програмних результатів навчання	
	денна форма	заочна форма
ПРН 10.	Поточний контроль: виконання завдань на практичних заняттях; виконання завдань самостійної роботи; розв'язування тестів, написання контрольної роботи (для заочної форми здобуття освіти). Семестровий контроль: залік	
ПРН 12.	Поточний контроль: виконання завдань на практичних заняттях; виконання завдань самостійної роботи; розв'язування тестів, написання контрольної роботи (для заочної форми здобуття освіти). Семестровий контроль: залік	

Критерієм успішного навчання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним результатом навчання. Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль і підсумкова оцінка рівня досягнення результатів навчання.

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Денна форма здобуття освіти

Назва теми / Форма семестрового контролю	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом по темі
	Опитування	Виконання завдань на практичних заняттях	Виконання завдань самостійної роботи	Розв'язування тестів	
Тема 1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) 1950 р.: загальна характеристика	2	4	1		7
Тема 2. Структура, функції та повноваження Європейського суду з прав людини.	2	4	1		7
Тема 3. Підстави та порядок звернення до Європейського суду з прав людини. Правила заповнення формуляру заяви до Європейського суду з прав людини.	2	4	1		7
Тема 4. Процедура розгляду справ Європейським судом з прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини.	-	4	1		5
Тема 5. Роль і значення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., практики Європейського суду з прав людини та інших міжнародних механізмів захисту прав людини для правової системи України.	2	4	1		7
Тема 6. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини стосовно права на життя, заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження чи покарання.	-	4	1		5
Тема 7. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини стосовно права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції.	2	4	1		7
Тема 8. Свобода думки, совісті та релігії, свобода вираження поглядів: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	-	4	1	24	5
Тема 9. Свобода зібрань та об'єднання: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	2	4	1		7
Тема 10. Право на власність: Прецедент на практика Європейського суду з прав людини.	-	4	1		5

Тема 11. Зміст «права на справедливий суд» та на «дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту» у практиці Європейського суду з прав людини.	2	4	1		7
Тема 12. Заборона дискримінації: прецедент на практика Європейського суду з прав людини	2	4	1		31
Всього	16	48	12	24	100

1. Опитування (0-2 бал).

Шкала та критерії та оцінювання

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	здобувач демонструє глибоке розуміння сутності матеріалу, логічність та самостійність у його викладі, аргументовано обґрунтовує свою думку, дає повну, вичерпну відповідь, яка складається з правильного юридичного результату, доцільного і логічного теоретичного обґрунтування виконаних розмірковувань, вірного посилання (за необхідності) на відповідні законодавчі та нормативні акти, здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює ідеї та концепції для використання у професійній діяльності, усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.
1	здобувач демонструє неточні знання і розуміння основних положень питання; висновки неповні без розуміння необхідної нормативно-правової бази; наявні несуттєві помилки під час відповіді, що свідчить про неповне оволодіння професійними знаннями, не здатний сформулювати чіткі ідеї для використання у професійній діяльності, має поверхневе уявлення про цінність захисту незалежності України.
0	здобувач демонструє практично відсутні знання і розуміння основних положень питання; відповіді містять грубі помилки; викладений матеріал є неповним і недостовірним, з великими помилками в обґрунтуванні та нормативно-правовій базі, не володіє базовими знаннями, не здатний сформулювати професійні ідеї, не усвідомлює цінність захисту незалежності та територіальної цілісності України, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

2. Виконання завдань на практичних заняттях (0-4 бали).

Шкала та критерії та оцінювання

Кількість балів	Критерії оцінювання
4	здобувач демонструє глибоке розуміння сутності матеріалу, логічність та самостійність у його викладі, аргументовано обґрунтовує свою думку, дає повну, вичерпну відповідь, яка складається з правильного юридичного результату, доцільного і логічного теоретичного обґрунтування виконаних розмірковувань, вірного посилання (за необхідності) на відповідні законодавчі та нормативні акти, здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює ідеї та концепції для використання у професійній діяльності, усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.
3	здобувач демонструє знання і розуміння основних положень практичного завдання, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки та формулює визначення юридичного поняття; присутні помилки у мовленнєвому оформленні відповіді, яка складається з доцільного і логічного теоретичного обґрунтування отриманого результату, вірного посилання на відповідні законодавчі та нормативні акти, але має окремі неточності у формулюваннях, демонструє базове володіння професійними знаннями і часткове усвідомлення значення захисту незалежності та територіальної цілісності України.

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	здобувач демонструє неточні знання і розуміння основних положень питання; висновки неповні без розуміння необхідної нормативно-правової бази; наявні несуттєві помилки під час відповіді, що свідчить про неповне оволодіння професійними знаннями, не здатний сформулювати чіткі ідеї для використання у професійній діяльності, має поверхневе уявлення про цінність захисту незалежності України.
1	здобувач демонструє поверхневі знання і розуміння основних положень питання; наявні суттєві помилки; висновки неповні без розуміння необхідної нормативно-правової бази, відсутня здатність формулювати ідеї і концепції для використання у професійній діяльності, не усвідомлює цінність захисту територіальної цілісності та демократичного устрою України.
0	здобувач демонструє практично відсутні знання і розуміння основних положень питання; відповіді містять грубі помилки; викладений матеріал є неповним і недостовірним, з великими помилками в обґрунтуванні та нормативно-правовій базі, не володіє базовими знаннями, не здатний сформулювати професійні ідеї, не усвідомлює цінність захисту незалежності та територіальної цілісності України, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

3. Виконання завдань самостійної роботи (0-1 бал).

Шкала та критерії та оцінювання

Кількість балів	Критерії оцінювання
1	здобувач демонструє глибоке розуміння сутності матеріалу, логічність та самостійність у його викладі, аргументовано обґрунтовує свою думку, дає повну, вичерпну відповідь, яка складається з правильного юридичного результату, доцільного і логічного теоретичного обґрунтування виконаних розмірковувань, вірного посилення (за необхідності) на відповідні законодавчі та нормативні акти, здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює ідеї та концепції для використання у професійній діяльності, усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.
0	здобувач демонструє практично відсутні знання і розуміння основних положень завдання самостійної роботи; відповіді містять грубі помилки; викладений матеріал є неповним і недостовірним, з великими помилками в обґрунтуванні та нормативно-правовій базі, не володіє базовими знаннями, не здатний сформулювати професійні ідеї, не усвідомлює цінність захисту незалежності та територіальної цілісності України, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

4. Розв'язування тестів (0-24 балів)

Шкала та критерії та оцінювання

Кожна правильна відповідь оцінюється в 2 бали. Тестове завдання містить 12 питань.

5. Форма проведення семестрового контролю згідно з робочим та навчальним планом –
залік

Заочна форма здобуття освіти

Назва теми / Форма семестрового контролю	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом по темі
	Опитування	Виконання завдань на практичних заняттях	Виконання завдань самостійної роботи	Написання контрольної роботи	
Тема 1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини) 1950 р.: загальна характеристика	4	-	2	31	6
Тема 2. Структура, функції та повноваження Європейського суду з прав людини.	-	-	2		2
Тема 3. Підстави та порядок звернення до Європейського суду з прав людини. Правила заповнення формуляру заяви до Європейського суду з прав людини.	4	5	2		11
Тема 4. Процедура розгляду справ Європейським судом з прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини.	-	5	2		7
Тема 5. Роль і значення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., практики Європейського суду з прав людини та інших міжнародних механізмів захисту прав людини для правової системи України.	-	-	2		2
Тема 6. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини стосовно права на життя, заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання.	4	5	2		11
Тема 7. Прецедентна практика Європейського суду з прав людини стосовно права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції.	-	-	2		2
Тема 8. Свобода думки, совісті та релігії, свобода вираження поглядів: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	-	5	2		7
Тема 9. Свобода зібрань та об'єднання: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	4	-	2		6
Тема 10. Право на власність: прецедентна практика Європейського суду з прав людини.	-	-	2		2

Тема 11. Зміст «права на справедливий суд» та на «дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту» у практиці Європейського суду з прав людини.	4	-	2		6
Тема 12. Заборона дискримінації: прецедентна практика Європейського суду з прав людини	-	5	2		38
Всього	20	25	24	31	100

Форми, шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

1. Опитування (0-4 бали).

Шкала та критерії та оцінювання

Кількість балів	Критерії оцінювання
4	здобувач демонструє глибоке розуміння сутності матеріалу, логічність та самостійність у його викладі, аргументовано обґрунтовує свою думку, дає повну, вичерпну відповідь, яка складається з правильного юридичного результату, доцільного і логічного теоретичного обґрунтування виконаних розмірковувань, вірного посилання (за необхідності) на відповідні законодавчі та нормативні акти, здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює ідеї та концепції для використання у професійній діяльності, усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.
3	здобувач демонструє знання і розуміння основних положень практичного завдання, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки та формулює визначення юридичного поняття; присутні помилки у мовленнєвому оформленні відповіді, яка складається з доцільного і логічного теоретичного обґрунтування отриманого результату, вірного посилання на відповідні законодавчі та нормативні акти, але має окремі неточності у формулюваннях, демонструє базове володіння професійними знаннями і часткове усвідомлення значення захисту незалежності та територіальної цілісності України.
2	здобувач демонструє неточні знання і розуміння основних положень питання; висновки неповні без розуміння необхідної нормативно-правової бази; наявні несуттєві помилки під час відповіді, що свідчить про неповне оволодіння професійними знаннями, не здатний сформулювати чіткі ідеї для використання у професійній діяльності, має поверхневе уявлення про цінність захисту незалежності України.
1	здобувач демонструє поверхневі знання і розуміння основних положень питання; наявні суттєві помилки; висновки неповні без розуміння необхідної нормативно-правової бази, відсутня здатність формулювати ідеї і концепції для використання у професійній діяльності, не усвідомлює цінність захисту територіальної цілісності та демократичного устрою України.
0	здобувач демонструє практично відсутні знання і розуміння основних положень питання; відповіді містять грубі помилки; викладений матеріал є неповним і недостовірним, з великими помилками в обґрунтуванні та нормативно-правовій базі, не володіє базовими знаннями, не здатний сформулювати професійні ідеї, не усвідомлює цінність захисту незалежності та територіальної цілісності України, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

2. Виконання завдань на практичних заняттях (0-5 балів).

Шкала та критерії та оцінювання

Кількість балів	Критерії оцінювання
5	здобувач демонструє глибоке розуміння сутності матеріалу, логічність та самостійність у його викладі, аргументовано обґрунтовує свою думку, дає повну,

Кількість балів	Критерії оцінювання
	вичерпну відповідь, яка складається з правильного юридичного результату, доцільного і логічного теоретичного обґрунтування виконаних розмірковувань, вірного посилання (за необхідності) на відповідні законодавчі та нормативні акти, здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює ідеї та концепції для використання у професійній діяльності, усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.
4	здобувач демонструє знання і розуміння основних положень практичного завдання, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки та формулює визначення юридичного поняття; присутні помилки у мовленнєвому оформленні відповіді, яка складається з доцільного і логічного теоретичного обґрунтування отриманого результату, вірного посилання на відповідні законодавчі та нормативні акти, але має окремі неточності у формулюваннях, демонструє базове володіння професійними знаннями і часткове усвідомлення значення захисту незалежності та територіальної цілісності України.
3	здобувач демонструє неточні знання і розуміння основних положень питання; висновки неповні без розуміння необхідної нормативно-правової бази; наявні несуттєві помилки під час відповіді, що свідчить про неповне оволодіння професійними знаннями, не здатний сформулювати чіткі ідеї для використання у професійній діяльності, має поверхнєве уявлення про цінність захисту незалежності України.
2	здобувач демонструє поверхнєві знання і розуміння основних положень питання; наявні суттєві помилки; висновки неповні без розуміння необхідної нормативно-правової бази, відсутня здатність формулювати ідеї і концепції для використання у професійній діяльності, не усвідомлює цінність захисту територіальної цілісності та демократичного устрою України.
1	здобувач демонструє практично відсутні знання і розуміння основних положень питання; відповіді містять грубі помилки; викладений матеріал є неповним і недостовірним, з великими помилками в обґрунтуванні та нормативно-правовій базі, не володіє базовими знаннями, не здатний сформулювати професійні ідеї, не усвідомлює цінність захисту незалежності та територіальної цілісності України, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

3. Виконання завдань самостійної роботи (0-2 бали).

Шкала та критерії та оцінювання

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	здобувач демонструє глибоке розуміння сутності матеріалу, логічність та самостійність у його викладі, аргументовано обґрунтовує свою думку, дає повну, вичерпну відповідь, яка складається з правильного юридичного результату, доцільного і логічного теоретичного обґрунтування виконаних розмірковувань, вірного посилання (за необхідності) на відповідні законодавчі та нормативні акти, здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює ідеї та концепції для використання у професійній діяльності, усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.
1	здобувач демонструє знання і розуміння основних положень завдання самостійної роботи, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки та формулює визначення юридичного поняття; присутні помилки у мовленнєвому оформленні відповіді, яка складається з доцільного і логічного теоретичного обґрунтування отриманого результату, вірного посилання на відповідні законодавчі та нормативні акти, але має окремі неточності у формулюваннях, демонструє базове володіння професійними знаннями і часткове усвідомлення значення захисту незалежності та територіальної цілісності України.
0	здобувач демонструє практично відсутні знання і розуміння основних положень завдання самостійної роботи; відповіді містять грубі помилки; викладений матеріал є

Кількість балів	Критерії оцінювання
	неповним і недостовірним, з великими помилками в обґрунтуванні та нормативно-правовій базі, не володіє базовими знаннями, не здатний сформулювати професійні ідеї, не усвідомлює цінність захисту незалежності та територіальної цілісності України, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

4. Написання контрольної роботи (0-31 балів).

Шкала та критерії та оцінювання

Кількість балів	Критерії оцінювання
27-31	робота демонструє глибоке розуміння теми, повноту викладу матеріалу та логічну структуру, здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює ідеї та концепції з метою використання у професійній діяльності; усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України і включає ці аспекти до реферату або презентації; інформація добре організована, містить оригінальні думки та аналіз; грамотно оформлено, без орфографічних чи стилістичних помилок; використані актуальні та різноманітні джерела, правильно оформлені; візуальні матеріали (схеми, графіки, таблиці) покращують сприйняття інформації; виступ впевнений, добре структурований, відповіді на питання чіткі та обґрунтовані.
20-26	робота демонструє хороше розуміння теми, виклад матеріалу логічний, але присутні незначні неточності або поверхневе висвітлення окремих аспектів; здобувач володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, формулює деякі ідеї для професійної діяльності; частково усвідомлює цінність захисту незалежності та територіальної цілісності України, але ця тема розкрита неповно; оформлення здебільшого відповідає вимогам, але є кілька незначних помилок; джерела використовуються, проте їх різноманітність може бути недостатньою; презентація містить візуальні матеріали, але не завжди ефективно доповнюють зміст; виступ добре підготовлений, але є деякі труднощі з чіткістю викладу або відповідями на питання.
15-19	робота демонструє базове розуміння теми, проте деякі аспекти викладені недостатньо глибоко або нечітко; здобувач частково володіє гуманітарними, природничо-науковими та професійними знаннями, але не завжди може правильно їх застосувати у професійній діяльності; усвідомлює важливість захисту демократичного устрою України, але не акцентує на цьому увагу у своїй роботі; структура роботи або презентації неповна або нелогічна, оформлення містить помилки, частина вимог не дотримана; джерела використовуються мінімально, їх аналіз поверхневий; візуальні матеріали використовуються, але мало сприяють покращенню сприйняття; виступ менш впевнений, іноді відсутня чіткість або логічність у відповідях на питання.
10-14	робота демонструє поверхневе розуміння теми, основний матеріал викладений неповно або неправильно; здобувач має обмежені гуманітарні та професійні знання, формулює ідеї поверхнево, не враховуючи вимоги професійної діяльності; не демонструє усвідомлення важливості захисту незалежності України; структура реферату/презентації нечітка або нелогічна, вимоги щодо оформлення не дотримані, значна кількість орфографічних та стилістичних помилок; використано обмежену кількість джерел, і їх аналіз недостатній; візуальні матеріали відсутні або неефективні; виступ непереконливий, доповідач не може чітко відповісти на питання.
0-9	робота демонструє слабе або відсутнє розуміння теми, матеріал подано безсистемно, значні помилки у фактичних даних; здобувач не володіє гуманітарними, природничо-науковими або професійними знаннями, не формулює ідей для професійної діяльності, не усвідомлює важливості захисту незалежності України; вимоги щодо оформлення значно порушені, відсутня логіка у викладі, багато грубих помилок; джерела не використовуються або використані неправильно; візуальні матеріали відсутні; виступ дуже непевний, відсутність відповідей на питання або повна дезорієнтація в темі.

5. Форма проведення семестрового контролю згідно з робочим та навчальним планом – залік

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачене при вивченні навчальної дисципліни (за потреби)

Ноутбук, хмарні додатки Google, Internet-браузери, мережа Wi-Fi, мультимедійне обладнання (проектор, екран). Бібліотека юридичної літератури ПДАУ (<https://www.pdau.edu.ua/content/biblioteka-yurydychnoyi-literatury>), Електронний репозитарій ПДАУ (<http://dspace.pdau.edu.ua>)

13. Політика навчальної дисципліни

13.1 Щодо термінів виконання та перескладання: практичні завдання, завдання із самостійної роботи, які здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-30%). Здобувач вищої освіти може бути недопущеним до семестрового контролю з навчальної дисципліни у разі набрання кількості балів менше ніж межа незадовільного навчання. Кафедра на своєму засіданні приймає рішення про недопущення такого здобувача вищої освіти до семестрового контролю з відповідної навчальної дисципліни та повідомляє про це директорат навчально-наукового інституту, шляхом подання витягу з протоколу засідання кафедри. Директор навчально-наукового інституту своїм розпорядженням не допускає здобувача вищої освіти до семестрового контролю з відповідної навчальної дисципліни. Здобувач вищої освіти, який був не допущений до семестрового контролю з певної навчальної дисципліни, має підсумкову академічну заборгованість. Перескладання поточного та підсумкового контролю відбуваються за наявності поважних причин із дозволу деканату. Повторне проходження контрольного заходу для ліквідації підсумкової академічної заборгованості допускається не більше двох разів із навчальної дисципліни: один раз викладачеві, другий – комісії, яку формує директор навчально-наукового інституту за участю викладачів відповідної кафедри. Отримана оцінка у разі другого повторного проходження контрольного заходу є остаточною.

13.2 Щодо академічної доброчесності: здобувач вищої освіти повинен дотримуватись Кодексу академічної доброчесності та Кодексу про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету, Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в Полтавському державному аграрному університеті, Порядку перевірки академічних текстів на наявність текстових запозичень у Полтавському державному аграрному університеті.

13.3 Щодо відвідування занять: навчання здобувачів вищої освіти, що передбачає проведення навчальних занять згідно розкладу упродовж навчального року передбачає їх безпосередню участь в освітньому процесі. Відвідування здобувачами вищої освіти всіх видів навчальних занять є обов'язковим. Відмітка про відвідування занять здобувачами здійснюється в журналі обліку аудиторної навчальної роботи викладача.

13.4 Щодо зарахування результатів неформальної / інформальної освіти: на здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, набутих у неформальній / інформальній освіті перед опануванням даної освітньої компоненти. Особливості неформального / інформального навчання регламентовані Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

13.5 Щодо оскарження результатів оцінювання: після оголошення результатів поточного або семестрового контролю здобувач освіти має право звернутися до викладача з проханням надати роз'яснення щодо отриманої оцінки. У разі неможливості спільного врегулювання ситуації здобувач вищої освіти має право оскаржити результати контрольних заходів. Підставами для оскарження результату оцінювання можуть бути: недотримання викладачем системи оцінювання, вказаної у робочій програмі навчальної дисципліни, необ'єктивне оцінювання та/або наявність конфлікту інтересів, якщо про його існування

здобувачу вищої освіти не було і не могло бути відомо до проведення оцінювання. Результат оцінювання може бути оскаржений не пізніше наступного робочого дня після його оголошення. Для оскарження результату оцінювання здобувач вищої освіти звертається з письмовою заявою до директора навчально-наукового інституту, яку розглядає апеляційна комісія, сформована розпорядженням директора інституту. Апеляційна комісія протягом трьох робочих днів ухвалює рішення про наявність або відсутність підстав оскарження результату оцінювання. Присутність здобувача вищої освіти на засіданнях апеляційної комісії є обов'язковою. Висновки апеляційної комісії оформляються відповідним протоколом і доводяться до відома здобувача вищої освіти і викладача. Результатом розгляду апеляції є прийняття апеляційною комісією одного з двох рішень: попередня оцінка знань здобувача вищої освіти відповідає рівню досягнення результатів навчання і не змінюється або попередня оцінка знань здобувача вищої освіти не відповідає рівню досягнення результатів і здобувач заслуговує іншої оцінки (вказується нова оцінка відповідно до чинної в Університеті шкали оцінювання результатів навчання). За результатом апеляції оцінка результатів навчання здобувача вищої освіти не може бути зменшена.

14. Рекомендовані джерела інформації

Нормативні:

1. Конституція України від 28 червня 1996 № 254 к/96–ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141.
2. Загальна декларація прав людини ООН. Міжнародний документ від 10 грудня 1948 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. зі змінами та доповненнями, внесеними згідно з протоколами № 11 і № 14 до Конвенції Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004
4. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права ООН. Міжнародний документ від 16 грудня 1966 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
5. Перший протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 20 березня 1952 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_535
6. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 року N 3477-IV. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
7. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII (в редакції від 4 березня 2015 року). Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1207-vii>
8. Рамкова конвенція про захист національних меншин від 1 лютого 1995 р. Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_055
9. Charter of Fundamental Rights of the European Union solemnly proclaimed at the Nice European Council on 7 December 2000. OJ C 326, 26.10.2012, p. 391–407. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:12012P/TXT>

Основні:

1. Захист прав людини в сучасному міжнародному та європейському праві : навч.-метод. посібник / Х. Бехруз, А. Гриб [та ін.] ; за ред. Х. Бехруз; НУ «Одес. юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 62 с. (Серія: навчально-методичні посібники). URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7989bcac-899a-4c69-8b5a-2954e0aab923/content>
2. Гайдунін О. О. Прецедентне право Європейського суду з прав людини щодо

захисту прав уразливих верств населення : навч. посіб.: для студентів юрид. вищ. навч. закл. Олександр Олександрович Гайдулін, Вероніка Юріївна Худолей, Ірина Миколаївна Шаркова. Харків : Лисенко І. Б., 2019. 298 с.

3. Дудаш Т. І. Практика Європейського суду з прав людини: навч. посіб. / Т. І. Дудаш. 3-тє вид., стереотипне. К.: Алерта, 2016. 488 с.

4. Мицик В.В. Права людини у міжнародному праві. Міжнародно-правові механізми захисту. Підручник для ВУЗів. К., 2010. 722 с.

5. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини [Текст] : посібник для підготовки до ЗНО. за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : ФОП Бровін О.В., 2018. 292 с.

6. Тищенко І. О. Конспект лекцій з дисципліни «Міжнародний захист прав людини». Дніпро, 2019. 133 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3FMB_Pravo/Konspekt-lectsiy-Mizhnarodnyu-zakhyst-prav-lyudyny.pdf

Допоміжні:

1. Білак М. Подвійні стандарти застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини судами України. *Право України*. 2018. № 2. С. 170–184.

2. Бурденюк С. Гарантії захисту права власності відповідно до ст. 1 Першого Протоколу Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 12. С. 19–23.

3. Буруменський М. Застосування міжнародно-правових норм про права людини у внутрішньому правопорядку України. *Вісник Академії правових наук України*. 1999. №1. С. 86–94 [Електронний ресурс]. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/4364/1/Buromenskyi_86.pdf

4. Бущенко А.П. Стаття 5 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод: систематизований дайджест рішень Європейського суду з прав людини. А. П. Бущенко; Харківська правозахисна група; Худож.-оформлювач Б.Є. Захаров. Х. : Фоліо, 2003. 288 с.

5. Вибрані рішення Європейського суду з прав людини щодо України 2010. Частина перша. упоряд. Є. Ю. Захаров; ГО «Харківська правозахисна група». Харків: ТОВ «Видавництво „Права людини“», 2015. 376 с. [Електронний ресурс]. URL: <http://library.khpg.org/files/docs/1476333062.pdf>

6. Вибрані рішення Європейського суду з прав людини щодо України – 2010. Частина друга. упоряд. Є. Ю. Захаров; ГО «Харківська правозахисна група». Харків: ТОВ «Видавництво „Права людини“», 2015. 380 с. [Електронний ресурс]. URL: <http://library.khpg.org/files/docs/1472568096.pdf>

7. Гастано Вінсент А. Де. До питання про свободу совісті і релігії: стаття 9 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. *Право України*. 2015. № 2. С. 81–97.

8. Гуйван П. Право на справедливе судочинство відповідно до конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. *Право України*. 2017. № 11. С. 172–180.

9. Зведений огляд рішень Європейського суду з прав людини (2023 рік) / Відп. за вип.: О. Ю. Тарасенко, Д. П. Мордас, Р. Ш. Бабанли. Київ, 2024. 16 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Oglyad_zved_ESPL_2023.pdf

10. Ковальов А. В. Вплив міжнародних конвенцій і практики Європейського суду з прав людини на забезпечення прав і свобод засуджених осіб в Україні та країнах Європейського Союзу. *Альманах міжнародного права*. 2017. Вип. 17. С. 81–89. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/amp_2017_17_11

11. Муравйов В. І., Святун О. В. Організаційно-правовий механізм захисту прав людини в Європейському Союзі. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2013. Вип. 117(1). С. 3–16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ampv_2013_117%281%29_3

12. Новіцький В. В. Охорона та захист прав людини в Україні. *Держава і право. Сер. Юридичні науки*. 2016. Вип. 74. С. 39–49.

13. Природні права людини. Право на мирне зібрання як спосіб захисту природних прав. Проблеми правової кваліфікації діянь, вчинених з метою захисту природних прав. упоряд. : ТОВ «КМ Партнери». К. : КМ Партнери, 2014. 152 с.
14. Рабінович П. М., Соловійов О. В. Застосування Європейської конвенції з прав людини та практики Страсбурзького суду в Україні (загальнотеоретичні аспекти). Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України. К., 2014. 208 с.
15. Репецький В. М. Міжнародне публічне право: підручник. В. М. Репецький, В. М. Лисик, М. М. Микієвич та ін.; за ред. В. М. Репецького. 2-ге вид., стер. К.: Знання, 2012. 437 с.
16. Pilkov K. Reopening cases following judgments of the European Court of Human Rights: Room for a European Consensus?' *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. 4(16). URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4224716
17. Kolomiets, Pavlo V. 2017. The Current State of Tax Administration in Ukraine: An Analytical Review of Terminology. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. Volume VIII, Winter, 8(30): 2448–2453.
18. Liubov M. Kasianenko, Pavlo V. Kolomiets, Oleh V. Popovych. 2021. The rule of law as a fundamental principle of the concept of legal regulation of tax security of Ukraine. *Estudios de Economía Aplicada*. Vol. 39 No. 6 (2021): Special Issue: Innovative Development and Economic Growth in the CIS Countries.
19. Liubov M. Kasianenko and Pavlo V. Kolomiets. The quality of Legal Education of Citizens as a Factor of the Tax Security of Ukraine. *Review of Economics and Finance*. Volume 20, Year 2022, P. 236–242.
20. Kolomiets, Pavlo et al. Reforming the Tax System of Ukraine in the Context of Globalization Challenges. *Theoretical and Practical Research in Economic Fields*, [S.l.], v. 16, n. 2, p. 460-470, june 2025. ISSN 2068-7710. Available at: <<https://journals.aserspublishing.eu/tpref/article/view/8936>>. Date accessed: 01 aug. 2025. doi: [https://doi.org/10.14505/tpref.v16.2\(34\).15](https://doi.org/10.14505/tpref.v16.2(34).15)
21. Fitzmaurice M. Interpretation of the European Convention on Human Rights: Lessons from the Naït-Liman Case Queen Mary. *Queen Mary Law Research Paper*. 2020. No. 346. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3729485

Інформаційні ресурси:

1. Верховна Рада України: Офіційний веб-сайт URL: <http://www.rada.gov.ua>
2. Міністерство юстиції України: Офіційний веб-сайт URL: <http://www.minjust.gov.ua>
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського Офіційний веб-сайт URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
4. Верховний Суд: Офіційний веб-сайт URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>
5. Державна судова адміністрація: Єдиний державний реєстр судових рішень URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>
6. Конституційний Суд України: Офіційний веб-сайт URL: <https://www.ccu.gov.ua/>
7. European Court of Human Rights – ECHR. Офіційний веб-сайт URL: <https://echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>

Рекомендовані онлайн-курси:

1. Онлайн-курс «Вступ до ЄКПЛ та ознайомлення з ЄСПЛ» доступний на українській мові на навчальній платформі Ради Європи під назвою HELP. URL: <https://help.elearning.ext.coe.int/course/view.php?id=1663>
2. Онлайн-курс Interplay between the ECHR and the EU Charter of Fundamental Rights (Взаємодія між ЄКПЛ та Хартією ЄС про основні права) на навчальній платформі Ради Європи під назвою HELP. URL: <https://help.elearning.ext.coe.int/course/view.php?id=6561>